

РЕЦЕНЗИЯ

от Явор Светозаров Конов, д-р, д.н.,

от Департамент Музика в НБУ,

професор по полифония по професионално направление

8.3 „Музикално и танцово изкуство“

за дисертационния труд на тема

„МЛАДЕЖКИТЕ СИМФОНИЧНИ ОРКЕСТРИ –

СВЕТОВНИ И НАЦИОНАЛНИ ПРАКТИКИ И МОДЕЛИ“

(София, НБУ, 2019)

на докторантката магистър Светлина Илиева Терзиева-Ангелова,

с научен ръководител проф. д.н. Елисавета Вълчинова-Чендова,

разработена към ДП „Музика“ на Нов български университет,

професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“,

за придобиване на научна и образователна степен „доктор“

Биографични данни за докторантката:

Магистър Светлина Илиева Терзиева-Ангелова е завършила с цигулка Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ в София през 1991. В 2012 завършва и магистратура по управление в културата в Нов български университет в София. От 2003 и досега работи като цигулар оркестрант солист в Софийска филхармония, на която е била и изпълняващ длъжността Директор (2016-17), и Мениджър управление творческа дейност (2015-16), и директор на програма Фортисимо фамилия (2012-2014). Ползва свободно английски език. Съответно, има опит в замислянето, планирането и

осъществяването на проекти с отделни личности и/или организации, респ. бюджети и управление на спектакли, концерти и др. под.

Докторант в Департамент Музика на НБУ е от 2013.

Предоставената ми за рецензия дисертация е в голям **обем** – 424 страници, близки до БДС. **Състои се** от Увод, 5 глави (всяка от които с по 2 или 3 големи подглави), Заключение, описание на приносите на дисертацията (9 на брой) и списък на цитираната литература (печатна и интернет базирана) с впечатляващ общ брой от 307 библиографски описания, от които 33 на кирилица (29 на български и 4 на руски език) и 274 на латиница (на английски език).

Смислен, синтактически, граматически и пунктуационно коректен текст – удоволствие за четене! Поздравления! И на докторантката магистър Светлина Терзиева-Ангелова, и на научния ѝ ръководител проф. д.н. Елисавета Вълчинова-Чендова.

Дисертация, която би могла да бъде защитена и за придобиване на научната степен Доктор на науките. Само че е писана под ръководство и по програма за „малък доктор“. В днешния грозно, страшно (и като степен, и като морал) и безмилостно комерсиализиран наш живот, щях да препоръчам на докторантката като „малка“ дисертация да защити първите 2 глави (да речем) от настоящата дисертация (достатъчни като материал – фактически и на осмисляния, че и на докторантката, респ. приноси), а впоследствие – и цялата дисертация в настоящия ѝ вид, вече за „голям доктор“. Но не само през призмата на параметрите на днешния търговски живот: пиша това напълно сериозно от научна гледна точка. Докато малката дисертация трябва да покаже, че докторантът се е дообразовал и специализирал, като е развил и научно текста си, но работата му е посветена на един въпрос/проблем, то в голямата дисертация трябва да има вече панорамност (по възможност многоаспектна) и, базирана на нея, концептуалност – е, налице са. Но – минала работа. ☹

И така, **първата глава** на дисертацията е посветена на въпроси, свързани с **музикалното образование в училището** – взаимовръзки с физиологията, възприемането и мисловните, емоционални и творчески реакции на децата и успеваемостта им в часовете и общуването помежду им, в зависимости и от характер и социални групи. Музиката облагоприятства и общуването и сработването между деца от различни езикови култури.

Втората глава е посветена на **историята и практиката, моделите и политиките на младежки оркестри в Англия** (sic, Националният план е за Англия и не включва Шотландия, Ирландия и Уелс) и в **САЩ**. Проследено е по периоди, национални рамки и институционалност. В **училището** и **извън** него. Организационно, като финансиране, като същинска работа, развитие, постижения, трудности и перспективи.

Третата глава представя **венецуелската El Sistema** (музикално образование и работа и свирене в оркестър за деца, с опора в ролята на учителите, семействата, общността, с прицел към бедни, за да им се създадат представи за високи критерии, изкуство, култура, дисциплина, работа в екип и пр.; въпрос, който лично мен ме е интересувал и на който в началото на 2017 посветих удоволствени часове и дни на интерес, проучване, публикация (налична и в библиографията на докторантката: <https://yavorkonov.alle.bg/семинари/магически-музицизъм-и-ел-система/>). Не само в родната ѝ **Венецуела**, но и в **Англия** и в **САЩ**, поели тази идея и разгърнали подобни практики – на това е посветена главата.

Глава четвърта е посветена на нещата у нас в **България**: музиката като част от училищното образование (общо, специализирано, професионално), разгледани са и въпроси, свързани с етническите малцинства, специализирани младежки центрове, читалищата, различни видове финансиране на тези дейности. Представени са и практиките на младежки оркестри у нас.

Следващата **пета глава** е свързана с четвъртата, а и с всички останали – и заключително произтича от тях: глава пета е **кулминацията на дисертацията**, в

смисъл и на авторски принос: въз основа на всичко проучено, систематизирано и представено, докторантката предлага възможни приложения на съществуващи по света (и изучени от докторантката) модели и практики за създаване, работа и развитие на младежки оркестри у нас. Въз основа на исторически, социокултурално и институционално-програмен анализ и базирани на него програми. Предлага 7 пилотни програми, планирани съвсем конкретно, спрямо съществуващите условия и институции у нас. Дано да се осъществят!

И така, предоставената ми за рецензиране дисертация е, както вече изрично посочих, достатъчно значимо изследване, надхвърлящо в пъти обичайните параметри за тази образователна и научна степен („малък доктор“). И в научен, и в научно-приложим план.

Целите и задачите на дисертацията са точно формулирани (и обектът и предметът ѝ, преди това – вж. на стр. 9-11 от дисертацията).

Дългогодишните занимания на докторантката магистър Терзиева-Ангелова, участията ѝ по конференции и разговорите ни там, ме карат да смятам, че дисертацията е нейно лично дело. Разбира се, не омаловажавам заслугите на научния ѝ ръководител проф. д.н. Е. Вълчинова-Чендова.

Степента на познаване, у докторантката, на материята, представена в дисертацията, е повече от превъзходна – и не само в качество, но и в обем информация (потърсена, намерена, подбрана, проучена и изучена, осмислена, систематизирана, представена с авторски коментар и приноси).

Коректността при цитирането на включените в текста на дисертацията (включени с фактически данни и/или осмисляния) е налице.

Налице е и обоснован и разработен теоретичен модел на изследването – и не само, но е и представен (детайлно и систематично) авторски на докторантката модел за развитие на оркестрови практики в България (базиран на водещи световни практики, представени в дисертацията): в общообразователните училища, както и в профилираните по музика и

специализираните: 3-планово. Респ., избраната методология и методика на изследването считам за съответни на поставените пред него цел/и и задачи.

Приемам като цяло приносите на докторантката, представени от нея в края на дисертацията (9 на брой – вж. на стр. 403-404), като особено ценен е последният. За демонстрираните чрез тях – и цялостно чрез дисертацията – теоретични познания, научни подходи и възможности за самостоятелно научно изследване у докторантката, вече написах по-горе.

Авторефератът (в обем от 36 страници) представя в достатъчна степен дисертацията.

Публикациите на докторантката, свързани с дисертацията ѝ, са следните:

1. Терзиева-Ангелова, С. (2014) Ползите от ансамбловите и оркестрови занимания за когнитивното, психологическо и социално развитие на младите хора. Опитът на венецуелската Ел Система. – В: Млад научен форум за музика и танц 2013. София, НБУ.

2. Терзиева-Ангелова, С. (2015) Практики и модели на детските и образователни концерти на оркестрите в САЩ и Англия. – В: Млад научен форум за музика и танц 2014. София, НБУ.

3. Терзиева-Ангелова, С. (2017) Венецуелската програма Ел Система – музикална или социална иновация. – В: Млад научен форум за музика и танц 2016. София, НБУ.

4. Терзиева-Ангелова, С. (2018) Разпространението на венецуелската музикално-образователна програма Ел Система в САЩ и Англия. – В: Млад научен форум за музика и танц 2017. София, НБУ.

5. Терзиева-Ангелова, С. (2019) Реформите в образованието по музика в Англия през периода 1988 – 2012 като модел на успешна културна и образователна стратегия. – В: Млад научен форум за музика и танц 2018. София, НБУ.

6. Терзиева-Ангелова, С. (2019) Модел за изграждане и развитие на младежки симфонични оркестри в България. – В: Млад научен форум за музика и танц 2019. София, НБУ (под печат).

Познавам ги и като на живо изнесени доклади, и като публикации, защото съм бил на конференцията и съм участвал и участвам в подготовката на отпечатването им. Качествени публикации.

Нямам данни за използването и цитирането им от други автори.

Лични качества на автора:

Познавам бегло докторантката магистър Светлина Терзиева-Ангелова (не сме близки), срещали сме се на конференции, слушал съм я с докладите ѝ и отговорите ѝ на въпроси по тях, разговаряли сме лаконично. Останал съм с впечатление за възпитан колега с професионален музикантски и организационен опит, с широки познания.

Мнения, препоръки и бележки няма да отправя.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: въз основа на гореизложеното, съм убедено на мнение, че на докторантката магистър СВЕТЛИНА ИЛИЕВА ТЕРЗИЕВА-АНГЕЛОВА следва да се присъди образователната и научна степен Доктор въз основа на дисертацията ѝ „МЛАДЕЖКИТЕ СИМФОНИЧНИ ОРКЕСТРИ – СВЕТОВНИ И НАЦИОНАЛНИ ПРАКТИКИ И МОДЕЛИ“ (София, НБУ, 2019).

София, 07 октомври 2019

(проф. д-р д.н. Явор Конов)